

Aan: Vaste Kamercommissie Justitie en Veiligheid, Tweede Kamer der Staten-Generaal

Van: Erik Boog, Burgemeester van Diemen (tevens vice voorzitter RIEC Amsterdam-Amstelland)

Het *Dreigingsbeeld Ondernijning Nederland 2026* (DON) maakt duidelijk dat georganiseerde criminaliteit niet alleen bestreden moet worden nadat zij zich heeft gevestigd. Criminele samenwerkingsverbanden maken gebruik van kwetsbaarheden in onze samenleving, economie en overheid. De aanpak van ondernijning kan daarom niet uitsluitend bestaan uit opsporing, vervolging en handhaving. Die blijven onmisbaar, maar zijn gericht op criminaliteit die al heeft plaatsgevonden of zich al heeft georganiseerd.

De belangrijkste les uit het DON is wat mij betreft: als we de voedingsbodem voor georganiseerde criminaliteit niet verkleinen, blijven we achter de feiten aanlopen. Op gemeentelijk en regionaal niveau dragen gemeenten (waaronder burgemeesters) graag bij aan een brede preventieve aanpak, maar zij moeten wel in staat worden gesteld die preventieve aanpak goed vorm te geven. Daarnaast vraagt het voorkomen van ondernijning niet alleen inzet van overheidspartijen, maar ook om weerbare ondernemers, verhuurders en maatschappelijke organisaties die actief bijdragen aan het opwerpen van barrières tegen crimineel misbruik.

Mijn oproep aan de Tweede Kamer is daarom: gebruik het DON niet alleen als dreigingsbeeld, maar ook als handelingsagenda waarin die preventieve aanpak – in brede zin – versterkt wordt. Het gaat om het voorkomen dat mensen in de criminaliteit terechtkomen, het voorkomen dat criminelen kansen krijgen om misbruik te maken van legale structuren en het voorkomen dat belemmeringen in wetgeving, toezicht en informatie-uitwisseling een effectieve aanpak in de weg staan. **De kraan moeten we samen dichtdraaien.**

Daarbij geef ik de volgende punten mee.

1. Maak preventie van jonge aanwas structureel en langjarig

Het DON laat zien hoe jongeren via hun wijk, school, sociale contacten en digitale platforms betrokken kunnen raken bij georganiseerde criminaliteit. Gemeenten kunnen vroeg interveniëren, maar effectieve preventie van jonge aanwas vraagt om langjarige inzet van jongerenwerk, scholen, politie en ondersteuning van gezinnen. Dat verdraagt zich slecht met tijdelijke financiering. Alleen wanneer deze aanpak structureel wordt geborgd, kan er duurzaam geïntervenieerd worden door gemeenten.

Maak daarom preventie van jonge aanwas een structurele pijler van het ondernijningsbeleid, ondersteun gemeenten beter bij hun preventieve en domeinoverstijgende aanpak gericht op jeugd en kwetsbare wijken, besteed extra aandacht aan jongeren met een licht verstandelijke beperking en zorg bijvoorbeeld voor verlengde financiering van Preventie met Gezag na 2027 bij alle nu deelnemende gemeenten en gebruik de ervaringen voor alle gemeenten in Nederland. Zet ook de aanpak explosieven door.

2. Maak misbruik van legale structuren moeilijker

Criminelen maken gebruik van reguliere economische structuren. Juist aan de voorkant kunnen meer barrières worden opgeworpen.

Poortwachter KVK en ondernemerspaspoort. Gemeenten lopen bijvoorbeeld tegen situaties aan waarin ondernemingen na handhavingstrajecten, signalen van ondermijning of negatieve Bibob-indicaties eenvoudig kunnen doorgaan onder een andere rechtsvorm, bestuurder of vestiging. Dat vraagt om een sterkere poortwachtersfunctie aan de voorkant. Versterk daarom de poortwachtersfunctie van de KVK en pas de Handelsregisterwet aan. Zorg daarnaast voor landelijke regie en financiering voor verdere ontwikkeling en invoering van het ondernemerspaspoort met geverifieerde bedrijfsgegevens. Het ondernemerspaspoort helpt niet alleen overheden, maar ook de bonafide ondernemers om zich te onderscheiden van malafide partijen en versterkt daarmee de weerbaarheid van het economische verkeer.

Vastgoed. Crimineel vermogen vindt zijn weg naar vastgoed, terwijl verhuur zich deels verplaatst naar sociale media en digitale platforms. Breng de kwetsbaarheden in de vastgoedketen in kaart, versterk de barrièrefunctie van Kadaster en notariaat en onderzoek transparantieverplichtingen voor digitale verhuurplatforms. Verhuurders en vastgoedprofessionals spelen een belangrijke rol als barrières tegen misbruik van vastgoed voor criminele doeleinden. Maak mogelijk dat alle verhuurders (ook particuliere) hun huurders beter kunnen screenen op identiteitsfraude en valsheid in geschrifte. Pak malafide woningbemiddelaars harder aan en stimuleer convenanten tussen alle vastgoedpartijen, energiebedrijven en gemeenten om gezamenlijk misbruik van panden tegen te gaan.

Zorgfraude. De zorg wordt steeds meer gebruikt als legale infrastructuur voor criminele activiteiten. Dat raakt zowel collectieve middelen als kwetsbare cliënten. Het is daarom goed dat het kabinet de aanpak van zorgfraude wil versterken. Wenselijk is dat dat JenV en VWS gezamenlijk met gemeenten aanvullende barrières ontwikkelen en de mogelijkheden van gemeenten bij inkoop, vergunningverlening, toezicht, gegevensdeling en Bibob versterken. Onderzoek daarbij ook uitbreiding van de instrumenten voor screeningsautoriteit Justis.

Online en offline als één werkelijkheid. Ronseling, verhuur, criminele dienstverlening en geldstromen verlopen steeds vaker via digitale platforms. Voor criminelen bestaan online en offline niet als afzonderlijke werelden. Maak de digitale dimensie daarom een integraal onderdeel van de gehele ondermijningsaanpak – van jeugd en vastgoed tot witwassen en facilitators.

3. Zorg dat gemeenten effectief kunnen handelen

Gemeenten kunnen alleen effectief optreden als zij beschikken over de juiste informatie, expertise, capaciteit en wettelijke instrumenten.

Informatiedeling. Gemeenten lopen bijvoorbeeld tegen situaties aan waarin signalen over verdachte geldstromen, criminele netwerken of malafide ondernemers bij verschillende overheidsorganisaties bekend zijn, maar niet tijdig kunnen worden samengebracht om op te treden. Daardoor beschikken verschillende overheidsorganisaties soms afzonderlijk over

relevante signalen, terwijl deze niet tijdig kunnen worden samengebracht tot een compleet beeld waarop gehandeld kan worden

Diverse inventarisaties van knelpunten in informatiedeling hebben al plaatsgevonden. Belangrijk is snel de belangrijkste knelpunten helder te maken en per knelpunt aan te geven wat al kan binnen de huidige wet, waar nadere regelgeving nodig is en waar wetswijziging noodzakelijk is. Verbind daaraan een concreet tijdpad. Investeer in meer kennis over privacy bij alle veiligheidspartners over wat wel kan binnen de wetgeving. Zorg ook voor goede informatiedeling met partners buiten het RIEC-bestel.

Bibob en aanpak facilitators. Criminele geldstromen en bedrijfsconstructies worden complexer. Daarmee vraagt ook Bibob steeds meer financiële en fiscale expertise. Het beoordelen van dergelijke constructies vraagt kennis die niet altijd lokaal beschikbaar is. Zorg dat alle gemeenten (ook de kleinere) en alle RIEC's structureel toegang krijgen tot deze expertise, versterk het Landelijk Bureau Bibob en onderzoek of bij nieuwe risicovolle facilitators registratie, vergunningverlening of aanvullend toezicht nodig is.

Vergroot de slagkracht van gemeenten. Stel binnen het ondermijningsprogramma ook direct middelen aan gemeenten beschikbaar om de slagkracht van gemeenten te vergroten, bijvoorbeeld voor uitbreiding van bestuurlijke controles en juridische expertise. Zo kunnen gemeenten slimmer en effectiever optreden tegen crimineel misbruik van panden, gemeentelijke zorgtaken, sociale voorzieningen en vergunningen.

Tot slot

Het DON laat overtuigend zien dat georganiseerde criminaliteit gebruikmaakt van kwetsbaarheden in onze samenleving. Als wij die kwetsbaarheden niet wegnemen, blijven we investeren in het bestrijden van de gevolgen in plaats van de oorzaken.

Daarom vraag ik de Tweede Kamer om ondermijning niet alleen te benaderen als een vraagstuk van opsporing en vervolging, maar ook als een preventieopgave. En belangrijk: maak deze domeinoverstijgende preventieopgave nog meer een verantwoordelijkheid van alle ministeries, niet alleen van het ministerie van Justitie en Veiligheid.

De aanpak van ondermijning begint niet aan de achterkant, maar aan de voorkant. Daar moeten we samen de kraan dichtdraaien.